

**Jubileumbijeenkomst
29 oktober 2016 te Doorn**

Op reis in het Sociale Domein

**Verslag van de jubileumbijeenkomst:
30 jaar CDA Basisgroep Sociale Zekerheid**

Jubileumbijeenkomst CDA Basisgroep Sociale Zekerheid

De jubileumcommissie was als volgt samengesteld:

Nico van Jaarsveld

Arend Jansen

Madeline Andringa

Fred Mosk

Dagvoorzitter: Doekle Terpstra in samenwerking met René Peters

Uitgave

Verslaglegging: Celine Timmerman - CT Journalistiek & Organisatie

Eindredactie / Vormgeving: CDA Basisgroep

Foto's: Fotografie Dirk Hol

Drukwerk: Design@Gading

Deze uitgave is mogelijk gemaakt door een bijdrage van het Dr. Abraham Kuyperfonds

Voorwoord

Hoe bestaat het!

Dertig jaar CDA Basisgroep Sociale Zekerheid, opgericht in een tijd dat het rapport van het CDA van Verzorgingsstaat naar Verzorgingsmaatschappij het daglicht zag en toenmalig premier Lubbers vond dat Nederland ziek was. En het was ook wel zo dat mensen die dreigden in de WW te geraken met goedvinden van werkgevers en vakbonden in de WAO terechtwamen. Maar het was ook de tijd dat zekerheden en het uitkeringsniveau aangetast werden. En mensen die wel terecht van een uitkering afhankelijk waren de rekening gepresenteerd kregen van misbruik (door werkgevers en vakbonden), waar ze zelf buiten stonden. Het was de tijd dat de basis van hun inkomenszekerheid weggeslagen werd. Ze werden beschouwd als profiteurs. Ze voelden zich als een schaakstuk op een schaakbord en werden niet gehoord.

En het was ook de tijd dat de partij, het CDA, onder leiding van Wim van Velzen de oprichting van de CDA Basisgroep ondersteunde. Een noviteit in politiek Nederland en dat we dus het dertigjaar jubileum mochten vieren met CDA-prominenten is een wonder op zich. Ook wij hadden de wind wel eens tegen, vooral vanuit de praktische politiek. Maar veel partijbestuurders zagen door de jaren heen de noodzaak in van zo'n werkgroep. Ik heb in mijn naïviteit weleens gedacht dat zo'n groep zich zelf overbodig zou maken, door de sociale en economische ontwikkeling, niets is echter minder waar gebleken. Het neoliberalisme overwaaiend uit de Angelsaksische landen deed zijn intrede.

Het Rijlands model werd teruggedrongen, ook in Nederland, ook in het CDA. Diverse CDA-rapporten pleiten de laatste jaren voor een opwaardering van het Rijlands model. En het lijkt er nu op dat de partij nu voorzichtig die weg inslaat, maar dat neemt niet weg dat als de voortekenen ons niet bedriegen een werkgroep als de Basisgroep Sociale Zekerheid in de toekomst meer dan nodig zal zijn. Als een luis in de pels opkomen voor diegenen die steeds minder een stem krijgen en met ingehouden woede en ergernis de tweedeling tussen kansrijk en kansarm steeds verder zien groeien.

Het jubileum stond in het teken daarvan. En het was een goed jubileum zoals u in dit verslag zult kunnen lezen. Hopelijk krijg u er inspiratie door om u in te zetten voor een eerlijke verhouding tussen rijk en arm in de toekomstige maatschappij.

Arend Jansen

Voorzitter CDA Basisgroep Sociale Zekerheid

Jubileumprogramma en inhoudsopgave

Zaterdag 29 oktober 2016

verslag op pagina

Voorwoord: Arend Jansen	2
Opening: Dagvoorzitter Doekle Terpstra, oud voorzitter CNV	4
Bruno Machiels: Secretaris Europees Platform voor Sociale Integratie (EPSIN) Verslag van een voorliggend tweedaags internationaal seminar	5
Lezing Arend Jansen: Voorzitter CDA Basisgroep Sociale Zekerheid	7
Lezing Aart Jan de Geus: Voorzitter van het College van Bestuur van de Bertelsmann Stiftung in Duitsland. Voorheen Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid	12
Lezing Ria Oomen-Ruijten: Voorheen Europarlementariër, thans CDA Eerste Kamerlid	14
Lezing Ruth Peetoom: CDA partijvoorzitter	18
Maatschappelijk panel o.l.v. : René Peters, CDA wethouder gemeente Oss	25
Paneldeelnemers:	
Carla van der Vlist: Teamleider binnenlands diaconaat Kerk in Actie	
Marcel Warnaar: Wetenschappelijk medewerker Nibud	
Bastiaan van Perlo: Belangenbehartiger bij de Woonbond	
Pieter Heerma: CDA Tweede Kamerlid	
Jos van Ginneken: CDA raadslid gemeente Terneuzen	
Arend Jansen: Voorzitter CDA Basisgroep Sociale Zekerheid	

**Jubileumbijeenkomst 30 jaar CDA Basisgroep Sociale Zekerheid - zaterdag 29 oktober 2016
Conferentiehôtel Landgoed Zonheuvel in Doorn, van 10:30 uur tot 15:30 uur
Thema van de dag: 'Op reis in het Sociaal Domein'**

Opening 10:30 uur door oud CNV-voorzitter Doekle Terpstra (dagvoorzitter)

Goedemorgen, van harte welkom allen. Mij is gevraagd u vanochtend door de bijeenkomst te leiden en dat doe ik uiteraard graag. We staan vanochtend stil bij de afgelopen 30 jaar, wat er is gebeurd binnen de Basisgroep Sociale Zekerheid, maar ook over de verhouding met het CDA en hoe de Basisgroep deel uitmaakt van het CDA. Vanmiddag gaan we verder discussiëren over de toekomst van de Sociale Zekerheid, maar vanochtend gaan we eerst luisteren naar een paar inleidingen. Nico van Jaarsveld heeft mij gevraagd het informeel te houden. Laten we dus ook niet al te formeel doen. Naast de inhoud willen we er vooral een gezellige dag van maken; ik hoop dat we daarin slagen.

Natuurlijk hoort bij de aftrap van dit congres ook een felicitatie in de richting van de mensen die de Basisgroep gedragen hebben, 30 jaar lang. Er is immers veel gebeurd en de Basisgroep is niet onomstreden gebleven binnen de partij. Ik vroeg Nico van Jaarsveld zojuist bij de koffie vooraf wat hij de grootste opbrengst van de Basisgroep vindt, de afgelopen 30 jaar.

Hij zei mij dat er significante opbrengsten zijn geweest, en altijd op het gebied van het armoedevraagstuk. Maar de mooiste opbrengst noemde hij toch de resolutie 'Armoede in

Nederland' in 2014 tijdens het CDA-congres. Dat armoededocument is iets dat vandaag de dag nog een rol speelt. Dat vind ik mooi, dat is ook een succes van de Basisgroep zelf.

Armoede is natuurlijk gerelateerd aan sociale zekerheid en dat thema blijft aandacht vragen. En dat zal zo blijven. Dit congres, waar we niet te veel stil willen staan bij het verleden, gaat om vooruitkijken. Hoe we nu staan en waar we naartoe gaan. Het armoedevraagstuk heeft nu natuurlijk een heel ander perspectief kijkend naar het Nederlandse sociale domein. Er is veel meer gedecentraliseerd, veel meer naar het lokale bestuur, met daardoor een andere verantwoordelijkheidsverdeling. Wat betekent dat voor de Basisgroep? Hoe gaan we ons verhouden met betrekking tot die ontwikkeling? Daar willen we vandaag stil bijilstaan.

Vanochtend hebben we een paar eminente sprekers die vanuit hun perspectief stilstaan bij de Basisgroep. Toen, nu en morgen. We beginnen met Bruno Machiels, die vooral zal reflecteren wat er de afgelopen 2 dagen is gebeurd op het internationaal seminar. Hier is gevraagd na te denken over de vraag wat er gebeurt in Europa op gebied van sociale zekerheid. Daar is een opbrengst uit voortgekomen. Van hem krijgen we een doorkijk op die 2 dagen. Aart Jan de Geus, natuurlijk vol betrokken bij dit thema, inmiddels ook vanuit het internationale perspectief, houdt ook een verhaal. Ria Oomen en Ruth Peetoom gaan ook op die thematiek in. En in de middag gaan we graag informeel in gesprek. Ik hoop dat we een leuke dag hebben, elkaar kunnen inspireren en vanmiddag bemoedigd naar huis gaan met de gedachte dat het vraagstuk nog steeds op de agenda kan blijven staan omdat we er energie aan willen blijven geven. Ik hoop dat we daarin slagen. Dan geef ik nu het woord aan Bruno Machiels.

- Secretaris Bruno Machiels van EPSIN (Europees Platform voor Sociale Integratie of Inclusie) met een rede over het internationale deel van de twee dagen ervoor

Goedemorgen allen. We zijn de organisatoren dankbaar dat we de gelegenheid krijgen om vandaag de verbinding te maken tussen een Europees seminarie dat hier de voorbije twee dagen plaatsvond en de jubileumviering van de Basisgroep Sociale Zekerheid. Het Europees seminarie werd georganiseerd door EPSIN en dit is de afkorting voor Europees Platform voor Sociale Integratie of Inclusie. Het initiatief hiertoe werd een 15-tal jaar geleden genomen en in een juridische vorm gegoten tijdens het Europees Jaar van de bestrijding van Armoede en uitsluiting in 2010. De vereniging ontstond in het Waasland in Vlaanderen, een gebied gelegen tussen de Vlaamse grootsteden Antwerpen, Gent en Brussel. Het is een regio met een sterke industriële ontwikkeling, o.a. met de uitbreiding van de Antwerpse haven op de Linkerscheldeoever en die wordt doorkruist door de E 17, de snelweg van Stockholm naar Zuid-Europa. De regio kent een sterke uitbouw en aanwezigheid van de Christelijke Arbeidersbeweging en de Christen Democratische Partij. Voor vele aanwezigen hier zijn de uit de regio afkomstige personaliteiten Miet Smet, voormalig Federaal Minister van Arbeid en Europees Parlementslid en Marianne Thyssen, huidig Europees Commissaris, geen onbekenden. EPSIN werd van bij de startperiode en de voorbije en huidige werking ondersteund door de respectievelijke voorzitters van EZA, nl. Leo Pauwels, Raf Chanterie en huidig EPSIN voorzitter maar tevens president van EZA, Bartho Pronk. Maar van bij de conceptie, de

oprichting en uitbouw tot en met vandaag is er de actieve betrokkenheid en vertegenwoordiging van de Basisgroep met stichtend-bestuurder Nico Van Jaarsveld. EZA is het Europees Centrum voor Arbeidersvraagstukken met zetel in Königswinter in Duitsland en groepeerd een 70-tal Christelijke werknemersorganisaties uit bijna alle Europese landen, inzonderheid vakbonden en vormingsinstellingen. EZA organiseert jaarlijks een 60-tal Europese seminaries of congressen in het kader van de sociale dialoog en één daarvan vond hier de voorbije twee dagen plaats in Zonheuvel, Doorn.

In deze korte terugblik willen we u kennis laten maken met de inhoud van ons seminarie. Vertrekkend van de analyse dat een wijzigende en globaliserende arbeidsmarkt nieuwe verplichtingen, verwachtingen en voorwaarden schept voor werknemers van o.m. flexibiliteit en mobiliteit en met een grote werkonzekerheid als gevolg. Daarnaast stellen we vast dat de overheid met inkrimpende financiële mogelijkheden, besparingen realiseert in de sociale sector en dit koppelt aan een stringenter beleid van rechten en plichten van werknemers en uitkeringsgerechtigden. Een fenomeen dat we in gans Europa vaststellen is bovendien dat de hogere overheid haar sociale verantwoordelijkheid verschuift, zeg maar afschuift, naar het lagere niveau, de provincie, regio of gemeente zonder daarbij de financiële noodzakelijke middelen over te dragen. In dit klimaat is het in het bijzonder voor mensen met een beperking (van welke aard die beperking ook mag zijn) steeds moeilijker om te integreren in de arbeidsmarkt en volwaardig te participeren aan de samenleving. Verrassend en ook hoopvol was de vaststelling op ons seminarie dat in Europa een aantal initiatieven ontstaan vanuit het sociale middenveld om een antwoord te geven op deze uitdagingen. Meestal geïnspireerd vanuit het Christen Sociaal denken worden tewerkstellingsinitiatieven opgezet die geborgen worden in een lokale omgeving en in een ruimer netwerk elkaar versterken. De deelnemers van het seminarie afkomstig uit Denemarken, Duitsland, Litouwen, Hongarije, Slovaakse, Nederland en Vlaanderen konden op het platform een uitwisseling doen van deze best practice. Ze geven daarmee ook gehoor aan het Europees ondersteuningsbeleid voor activering van werknemers, innovatie en (sociaal) ondernemerschap. Uit de talrijke voorbeelden lichten we er een viertal uit waar mensen met een beperking een aangepaste en maatschappelijk zinvolle werkplaats vonden.

In Litouwen waar het maandelijks werknemerspensioen gemiddeld 255 euro bedraagt werd een lokale organisatie opgericht die op professionele wijze met ondersteuning van werknemers en vrijwilligers de gepensioneerden helpt om een menswaardig oude dag te beleven. In Hongarije werd door de oprichting van een bio-boerderij gerund door doelgroepwerknemers, gezond voedsel ter beschikking gesteld aan de lokale bevolking maar zag men meteen door dit initiatief de werkloosheidscijfers spectaculair dalen in de lokale entiteit. In kleine gemeente in Duitsland werd een filiaal geopend van een grootwarenhuisketen. Deze supermarkt wordt uitgbaat door mensen met en beperking. Niet alleen werd hier tegemoetgekomen aan een lokale nood maar ervaren gebruikers, bewoners en de betrokken werknemers wat solidariteit en participatie in de lokale gemeenschap betekent. Een

bijzonder voorbeeld komt uit Slovakije waar een aantal door sociale entrepreneurs opgerichte wellnesscentra succesvol functioneren met als volwaardige werknemers mensen met een beperking.

Doorheen de bespreking van de voorbeelden en de discussies in het seminarie, loopt een belangrijke rode draad. Een smeebede van de initiatiefnemers om het politieke beleid in hun gemeente, in hun land, in Europa te kunnen beïnvloeden. Het wordt verwoord als nood aan politiek lobbyen, nood aan aangepaste beleidsmaatregelen, nood aan ondersteuning. En dan komt automatisch het Nederlandse voorbeeld van de Basisgroep Sociale Zekerheid op tafel. Een unieke organisatie in Europa, enig in zijn soort, waarbij mensen vanuit de concrete levens- en werkervaring, we noemen ze dan ook terecht, ervaringsdeskundigen, in de partij, het sociale beleid adviseren, kritische doorlichten en bijsturen. Reeds meer dan 15 jaar wordt deze ervaring van de Basisgroep Sociale Zekerheid ingebracht in de samenwerking in en met EPSIN en in de talrijke Europese seminaries die we samen mochten organiseren. We zijn dan ook voorzitter Arend Jansen en de duivel Nico Van Jaarsveld, die dit alles doet, dankbaar voor deze samenwerking.

Vandaag wensen we de Basisgroep Sociale Zekerheid hartelijk te feliciteren met het jubileum, maar vooral te danken voor hun daadkracht en inspirerende inbreng. We wensen hen nog heel veel succes en we kijken met belangstelling uit naar de werking de volgende 30 jaar. Dank u wel.

Doekle Terpstra: Dank je wel, Bruno. Dit verhaal is een prachtige opmaat naar de voorzitter van de Basisgroep. En ik wil eigenlijk, via jou Arend, een applaus voor alle activiteiten die jullie tot nu toe hebben verricht en daarmee jullie ook complimenten. (applaus)

- Arend Jansen: Voorzitter CDA Basisgroep Sociale Zekerheid

Bij ons in de kerk zegt de ouderling van dienst, voordat de dienst begint, eerst 'goedemorgen'. Dit is geen kerk, maar ik zeg het nu toch 'goedemorgen allemaal'. Fijn dat u er allemaal bent om de dertigste verjaardag van de Basisgroep mee te vieren. Ik begin mijn toespraak met het feliciteren van de partij, in de persoon van de voorzitter Ruth Peetoom, met deze verjaardag. Want zoals het ook in de maatschappij geldt, zonder de familie begin je niet veel. Dat geldt ook voor de Basisgroep, zonder het CDA geen Basisgroep. Ruth, van harte gefeliciteerd met de dertigste verjaardag van de, voluit genoemd, CDA Basisgroep Sociale Zekerheid. In het CDA gewoon Basisgroep. We zijn in politiek Nederland een unieke werkgroep. Geen één politieke partij heeft zo'n

werkgroep. Wel geprobeerd. Overal mislukt. Vooral bij zich links, of progressief noemende partijen. Waarom? Nou ja, om in opvoedkundige termen te spreken, en de partij kan dat beamen, groepen als de onze zijn vaak recalcitrant. We zijn vaak boos. In het Saksisch dialect zeggen we 'hellig', dat is iets méér dan boos. Omdat we vaak het idee en gevoel hebben, dat we er niet toe doen. We ervaren vaak dat we als restwaarde zijn in de maatschappij, helemaal in het neoliberale klimaat van deze tijd. In deze maatschappij draait het alleen om geld, om winst maken. Als we geen betaalde arbeid hebben, zijn we economisch tot last. We kosten de maatschappij wat. We zijn de maatschappij financieel en economisch tot last. We ervaren vaak dat mensen om ons heen denken: 'Wat moeten we met ze?'. Als we dat gevoel hebben en aan den lijve ervaren, dan gaan we in verzet, dan komen we in opstand. En zo geschiedde het, dat 30 jaar geleden CDA-leden en niet-leden elkaar vonden, en een groep oprichtten die met CDA-politici in gesprek gingen. Wat mijzelf betreft ging dat zo. Door een aandoening moest ik mijn tuinderij verkopen. Een hard gelach. Ik had een jong gezin, was 40 jaar, en daar stond ik dan. Wat mij betreft wen je daar nooit aan. Maar dat terzijde. Op een CDA-bijeenkomst in Arnhem zei ik tegen toenmalig partijvoorzitter Wim van Velzen dat ik er nogal moeite mee had hoe voormannen van het CDA toen nog spraken over 'uitkeringstrekkers'.

Ik kreeg het gevoel dat ik als een schaakstuk op een schaakbord was, waar ze naar believen mee konden schuiven. De menselijke benadering miste ik. Wim van Velzen antwoorde: 'Dat komt goed uit, we hebben net een groep mensen bij elkaar die hetzelfde ervaren als jij, neem maar contact op met mijn secretaresse'. En zo geschiedde, dat een ex-tuinder uit Twello op een goede dag naar Den Haag afreisde en daar mensen ontmoette die ook moeilijkheden hadden met hun werkelijkheid. Ik vond de stemming daar nogal somber. Ik dacht in de trein op de terugweg: 'Dat is niets voor mij'. Maar na een paar dagen belde de oprichter, Louis Flapper, wat ik ervan vond om vaker te komen. En zo is het gegaan en neemt je leven ineens een andere wending.

Ten overvloede van sommigen hier aanwezig, de doelstelling van de Basisgroep luidt '*De stem van de uitkeringsgerechtigden met een minimuminkomen, evenals de werkende armen, zo goed mogelijk te laten doorklinken in de partij en in de maatschappij, zodat er volwaardig rekening met hen wordt gehouden, zowel binnen als buiten het CDA*'. Uitgangspunt moet zijn dat mensen met en zonder een betaalde baan, samen verantwoordelijk zijn voor de samenleving, van nu en in de toekomst. Leden van de Basisgroep zijn met name mensen die van een sociale uitkering afhankelijk zijn, of dat zijn geweest. Evenals zij die gerekend kunnen worden tot de doelgroep werkende armen.

Als ervaringsdeskundigen weten wij hoe te moeten leven van een uitkering of een laag inkomen. Twee opmerkingen hierover. Men vraagt mij wel eens “Wat stelt die groep nu precies voor? Wat bereiken jullie nu?”. Een opvallend feit is dat in de beginperiode de term ‘uitkeringstrekkers’ de duiding was voor ons ‘soort’ mensen. Wij hebben de CDA-Kamerleden toen gevraagd of zij het woord ‘uitkeringsgerechtigde’ wilden gebruiken en zeker ook in hun communicatie naar buiten. Dat is gelukt. Zo af en toe hoor of lees je nog wel eens ‘uitkeringstrekkers’. Maar dan pleeg je één telefoontje naar bijvoorbeeld de redactie van een krant, en het wordt rechtgezet. Het is maar dat u het weet. In 2014, bij de herziening van onze doelstelling, hebben wij de groep ‘werkende armen’ toegevoegd. Een fenomeen dat met het neoliberalisme is komen overwaaien uit het land van de beloften, de Verenigde Staten. Een fenomeen dat hier in dit land van melk en honing blijkbaar klakkeloos geaccepteerd wordt.

Nog even iets over onze positie in de partij. Zoals al vermeld weten wij als geen ander wat het is om geen betaald werk te hebben en om afhankelijk te zijn van politieke beslissingen. In de discussie met onze politici, of met politici in het algemeen, staat onze ervaring van alledag tegenover de theoretische benaderingen van financieel-economische en maatschappelijke analyses. Een goed voorbeeld is wat er door de jaren heen met het sociaal beleid is gebeurd. Het fundament is gelegd door mensen als Marga Klompé en Gerard Veldkamp, twee KVP-politici die er toen van uitgingen wat iemand met een uitkering nodig heeft om van te leven. Dit fundament is echter geërodeerd en vervangen door een fijnmazige, anti-fraude wetgeving, met een in mijn ogen peperdure toeslagenwetgeving als resultaat. Als je zoals ik als raadslid met die wetgeving en represaillewetgeving te maken hebt, krijg je nog net geen hartritme stoornissen. Hoe zit het dan aan de bovenkant van de maatschappij? Hoe zit het daar dan met fraude? Om het maar eens populistisch te zeggen, daar is fraude gewoon gelegaliseerd. Salarissen die in de miljoenen lopen, tot wel 18 miljoen bij grote internationale concerns, bonussen nog niet meegerekend. Of neem de Panamapapers. Onze fractie in de Tweede Kamer had moeite om met een onderzoek in te stemmen. Te weinig gegevens, zei men.

Neem dan de bijstandsvrouw of –man, die één morgen in de week zwart bijklust, vaak als schoonmaker. Die wordt verlinkt. Ze doen dat niet voor zichzelf. Ze doen het om iets extra te hebben voor de kinderen. Wel of geen lid van de voetbalclub, wel of geen muzikles, wel of geen schoolreisje kunnen betalen. Of nog gekker, je kind heeft voor de school een laptop nodig en daar is geen fonds voor. In dat geval wordt de bijstandsvrouw of –man goed gepakt. Je krijgt dan een boete en moet vaak tweemaal het verdiende terugbetalen. Of je komt, wel of niet door eigen schuld, in de schuldsanering. Dan komt het in dit land voor dat je afgesloten wordt van energie. Dan kan een moeder, met twee volwassen dochters, of hele gezinnen van vijf personen of meer, zich niet meer douchen. Dat bij 30 of 35 graden zoals deze zomer. Een beleidsmedewerker die ik vroeg of dat nu vaak voorkomt, antwoordde heel rustig: ‘Ja, regelmatig’. Als u nu één dezer dagen onder de douche staat, om

fris en fruitig uw dagelijkse werkzaamheden te doen, stelt u zich dan eens voor dat u dit niet zou kunnen doen, of dat u altijd een koude douche zou moeten nemen.

In een ontwikkelingsland is hygiëne het eerste dat men aanpakt als een project gestart wordt. In dit rijke land wordt men daar gewoon van afgesloten. Ik ben ervan overtuigd dat veel politici op gemeentelijk of landelijk niveau hier helemaal niet van op de hoogte zijn. Dezelfde politici, waartoe ik zelf ook behoor, moeten zich dan ook maar eens verdiepen in het feit dat vaak de helft en soms tot driekwart van de schulden bestaat uit incassokosten. Voor deze praktijkgevallen van alledag zou de wetgever, in al zijn creativiteit, toch wel wat oplossingen mogen verzinnen.

Daarmee zijn we weer terug bij de ervaringsdeskundigen, die nu lezen over de groeiende kloof tussen kansrijke en kansarmen, of simpelweg tussen rijk en arm. Die ook lezen dat steeds meer wethouders constateren dat je met het sociaal minimum, ondanks de toeslagen, niet rond kunt komen. Ook onderzoeksbureaus geven dat de laatste jaren met regelmaat van de klok aan. Maar wij als Basisgroep-leden weten dat al jaren en jaren. Als ik als raadslid in een nota van mijn college lees dat arbeid de enige weg is om uit armoede te komen, dan vraag ik mij af hoe het mogelijk is dat zo iets er in deze tijd nog in staat. Die tijd hebben we gehad. Welke literatuur lezen ze?

We zien om ons heen de kloof tussen politiek en bevolking toenemen en die kloof wordt snel groter. Veel mensen die achter de populistische aanlopen met hun goedkope praatjes en verleidelijke en simpele boodschap, voelen zich voor het eerst sinds vele jaren gehoord. Ik kan u verzekeren dat daar veel lotgenoten van de leden van de Basisgroep bij zitten. Zij voelen zich vaak niet gehoord en opzij gezet en krijgen vaak 'eigen schuld dikke bult-verwijten'. We voelen ons vaak onmachtig.

Wij ervaren elke keer weer dat het systeem heilig is, niet de mens. Gelukkig komen er in ons CDA gemeentelijke politici op die dat systeem proberen te doorbreken. Het basisinkomen is voor veel CDA'ers een gruwel. Maar in die toekomst zullen we daar toch over na moeten denken, in welke vorm dan ook.

De verkiezingen komen er weer aan. Vorige week ontving ik ons concept-verkiezingsprogramma. Ik heb vergeefs gezocht naar de woorden 'solidariteit', 'sociale zekerheid', 'uitkeringsgerechtigden'. Armoede wordt alleen in verband gebracht met kinderen, alsof die geen ouders hebben. Ik mis een toekomstvisie, een perspectief voor mensen die wij als Basisgroep vertegenwoordigen. Wel lees ik over een belastingherziening, genaamd een 'sociale vlaktaks'. Wat schieten mensen zoals wij daarmee op? Een herziening van onze sociale wetgeving met zijn dure toeslagensysteem, is minstens zo noodzakelijk als de herziening van ons belastingsysteem.

Mocht u, na het horen van deze toespraak, soms denken dat wij altijd boos of humeurig zijn, dat is niet het geval. Daarvoor is ons leven te dierbaar of te uitdagend. Humor is voor velen van ons een middel om te overleven.

Tot slot, voorzitter. Op onze congressen hebben wij altijd een meditatief moment.

Gelukkig is het legitiem in het CDA om inspiratie te halen uit een Evangelie dat oproept tot solidariteit, gerechtigheid, en omzien naar de weduwe, de wees en de vluchteling.

Ik sluit mijn toespraak dan ook af met lied 1001 uit het liedboek van de kerken. Het luidt als volgt:

*De wijze woorden en het groot vertoon,
de goede sier van goede werken.
de ijdelheden op hun pauwentroon,
de luchtkastelen van de sterken:
al wat hoog staat aangeschreven
zal Gods woord niet overleven;
Hij wiens kracht in onze zwakheid woont,
beschaamt de ogen van de sterken.
Zijn woord wil deze wereld omgekeerd:
dat lachen zullen zij die wenen,
dat wonen zal wie hier geen woonplaats heeft,
dat dorst en honger zijn verdwenen –
de onvruchtbare zal vruchtbaar zijn,
die geen vader was, zal vader zijn;
mensen zullen andere mensen zijn,
de bierkaai wordt een stad van vrede.
Wie denken durft dat deze droom het houdt,
een vlam die kwijnt maar niet zal doven,
wie zich aan deze dwaasheid toevertrouwt,
al komt de onderste steen boven:
die zal kreunen onder zorgen,
die zal vechten in't verborgen,
die zal waken tot de morgen dauwt-
die zal zijn ogen niet geloven.*

Dank u wel.

Doekle Terpstra: Arend, jouw verhaal geeft eigenlijk nu al voldoende stof voor een verder gesprek. Dat gaan we nu niet doen, want we hebben nog meer inleidingen. Maar ik denk dat Arend met zijn verhaal illustreert hoe de Basisgroep zich de afgelopen jaren heeft gemanifesteerd. Ook met dit verhaal heeft hij geprikkeld en uitgedaagd, met daarbij de actualiteit en het CDA-programa meegenomen. Dat komt vast aan de orde vanmiddag en ik denk dat Ruth Peetoom hier ook nog wel opmerkingen over zal maken. Want onze partij is

toch de partij van de solidariteit, en als die ontbreekt, dan is het van belang om daarbij stil te staan. Ik nodig nu graag Aart Jan uit om vanuit zijn perspectief een inleiding te houden over de sociale zekerheid, waar hij natuurlijk als oud-minister van Sociale Zaken een visie over heeft.

- Aart Jan de Geus: Voorzitter van het College van Bestuur van de Bertelsmann Stiftung in Duitsland. Voorheen minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Meneer Arend, gefeliciteerd met je verjaardag zeggen ze dan, hè? Dertig jaar is natuurlijk een feestje waard. Hoewel we het over serieuze thema's hebben, vind ik het ten eerste heel fijn om elkaar weer te zien en te ontmoeten. En we kennen elkaar al een tijdje, natuurlijk. De CDA Basisgroep is ontstaan in het jaar dat in CNV bestuurder werd, in 1986. Als beleidsmedewerker had ik begin jaren '80 een studie gedaan naar het

basisinkomen. Er was steeds minder werk en de gedachte was dat de waardigheid van mensen met een uitkering is gediend met een inkomen zonder allerlei toetsen. Maar een basisinkomen voor iedereen, ook voor werkenden, zou de inkomensongelijkheid enorm vergroten. Daarom was de conclusie van de studie dat een garantie-inkomen de beste oplossing zou zijn. En daarbij zijn toetsen nodig. Aan die toetsen moet steeds gewerkt worden, om het juiste evenwicht te vinden tussen rechtvaardigheid, effectiviteit en menselijke waardigheid. Het basisinkomen is geen oplossing, maar de zoektocht naar sociale gerechtigheid gaat door.

Momenteel speelt vooral de vraag of op lokaal niveau dichtbij de mensen de sociale zekerheid goed kan werken. Een mooi ideaal, maar in de dagelijkse praktijk is nog veel chaos. VVD en PvdA zijn van nature geneigd tot liberalisering en overdracht van macht aan lokale besturen. Het CDA heeft hier een bijzondere opdracht om zo nodig tegenstuur te geven. Laten we zorgen dat de sociale zekerheid niet kapot gaat aan blinde decentralisatie. Mede door de strijd van de vakbeweging is die sociale kwestie in de loop van de vorige eeuw verschoven van de *'working poor'* naar *'the non working poor'*. We leven nu in een tijd waarin de mensen die een baan hebben eigenlijk bijna niet meer arm zijn, althans als het een volledige baan is. Armoede in onze tijd is dus vaak gekoppeld aan het niet hebben van werk of van een baan of het uitgesloten zijn. Het begrip 'de onderkant van de samenleving' gebruik ik liever niet. Ik spreek liever van de 'buitenkant van de samenleving', en daarbij denk ik aan zieken, gehandicapten, mensen zonder werk, vluchtelingen, arme gezinnen. Ouderen nemen een bijzondere plaats in. Enerzijds kunnen zij vaak het heft niet meer in eigen hand nemen om inkomen te verwerven, en verdienen zij daarom steun en respect.

Anderzijds is de AOW als ongetoetst basisinkomen voor senioren een grote verworvenheid. Er zijn een paar wereldwijde trends die grote effecten hebben op sociale gerechtigheid.

Globalisering, digitalisering - veel banen verdwijnen, kapitaal vliegt alle kanten op. Denk ook aan vergrijzing: we hebben steeds minder mensen hebben die al het werk moeten doen om een rechtvaardige samenleving te kunnen betalen. Terrorisme neemt toe. De informatie die wij over al deze trends krijgen stemt niet vrolijk. Tegelijk leven we in een tijd waarin we nog nooit zoveel gezondheid hebben gehad. De levensverwachting is nog nooit zo hoog geweest. Het opleidingsniveau is gemiddeld nog nooit zo hoog geweest. Ook in inkomen hebben we het in Nederland nooit zo goed gehad als nu. Het is eigenlijk raar dat we in een tijd leven, waarin heel veel dingen zo goed gaan als nooit tevoren, maar toch veel pessimisme heerst.

Waar ligt dat aan? Gemiddeld goed betekent nog niet voor iedereen goed. De ongelijkheid van inkomen en vermogen neemt toe in Nederland. En de wapenfeiten van de politiek laten een vervreemdend beeld zien: Banken worden gered met miljardensteun, Griekenland wordt gered, vluchtelingen worden geholpen. Dit was en is allemaal nodig, maar veel mensen vragen zich af: wat doet de overheid voor MIJ? Veel mensen zijn boos en ontevreden.

We hebben als Bertelsmann Stiftung een vergelijking gemaakt tussen Europese landen om meer zicht te krijgen op verschillende aspecten van sociale gerechtigheid – de Social Justice Index. Van de 28 landen in de Europese Unie staat Nederland op plaats vier, na Zweden, Finland en Denemarken. We hebben gekeken naar inkomen, onderwijs, werk, gezondheid, integratie en gerechtigheid tussen de generaties. Vooral op inkomen, werk, en gezondheid en integratie scoort Nederland hoog. Wat betreft inkomen staan we op de tweede plaats, en toch leeft 15% van de mensen in Nederland op of over de rand van armoede en sociale uitsluiting. In Nederland betreft armoede vaak gezinnen of alleenstaande ouders met kinderen. Dit is voor 65-plussers slechts 6%. De AOW is geen rijkdom of vetpot, maar het behoedt tegen bittere armoede.

Met onderwijs staat Nederland in Europa op de vijftiende plaats. We scoren vooral slecht op de betekenis van sociaal-economische achtergrond. Waar in veel landen de school helpt om mensen die van huis uit niet zoveel meekrijgen gelijk te trekken met anderen, is het in Nederland zo dat de verschillen in sociaal-economische achtergrond tijdens de schooljaren bevestigd en niet verkleind worden. Dat is voor 'kansgelijkheid' heel slecht. Het heeft te maken met de steeds vroegere selectie voor de middelbare school. We scoren ook slecht als het gaat om drop-outs. Zij stoppen met school en komen niet meer terug.

Ook met de sociale rechtvaardigheid tussen generaties staat Nederland in de onderste helft. Dat heeft bijvoorbeeld te maken met de staatsschuld, de rekeningen die de volgende generatie moet betalen. Maar nog belangrijker zijn de indicatoren die te maken hebben met

duurzaamheid, energie, klimaatverandering etc. Groene energie betreft in Nederland slechts 5% van het gebruik. Daar zitten we ongeveer op de allerlaatste plaats. Alleen Luxemburg en Malta doen het nog slechter. Er is in Nederland nog veel industrie die energie gebruikt op een niet groene manier. Onze kinderen betalen de rekening.

Gemiddeld genomen gaat het ons zo goed als nooit tevoren. Maar sociale ongelijkheid neemt toe. Kinderen zijn 'het kind van de rekening' (armoede, onderwijs, duurzaamheid). Er is veel angst en ontevredenheid, mede in verband met wereldwijde ontwikkelingen die we nauwelijks kunnen beïnvloeden. De zoektocht naar sociale gerechtigheid moet dus doorgaan, en nieuwe antwoorden vinden op nieuwe vragen. Als je het hebt over de zoektocht naar sociale gerechtigheid kan je daar niet aan werken als je niet ook de individuele mens in beeld hebt. Een van de belangrijkste principes in het sociale is dat je een mens moet kunnen zijn voor een mens. Laten we doorgaan met de zoektocht naar sociale gerechtigheid. Dat kan ieder op zijn eigen plekje doen.

Doekle Terpstra: Prachtig verhaal, Aart Jan. Het is een scan waar we staan met de decentralisatie als een mooie afsluiter. Gaan we door naar Ria.

- Ria Oomen-Ruijten: Voorheen Europarlementariër, thans CDA Eerste Kamerlid.

Mag ik mij aansluiten bij de opmerkingen die zijn gemaakt over het verhaal van mijn voorganger? Goed verhaal, Aart Jan.

Beste vrienden en vriendinnen, broeders en zusters, vanzelfsprekend als ik gevraagd word door de Basisgroep om iets te zeggen over sociaal beleid, stem ik daarmee in. Met publicaties maar ook met de inbreng op congressen en andere partijbijeenkomsten laat de Basisgroep van zich horen. We hebben jullie nodig. Jullie zijn het om ons in de politiek erop te wijzen dat financiële stabiliteit belangrijk is, maar de nood van mensen ook kaders stelt en ons verplicht tot het komen met oplossingen om binnen de financiële kaders ook een sociale rechtvaardigheid door Christendemocraten te realiseren is. Dat is vaak lastig. Dat zien we zeker in het kabinetsbeleid van de huidige regering, waar ik wel veel mooie woorden zie maar als het op keuzes aankomt, heel veel mis.

Jullie dus, de Basisgroep, corrigeert op perfecte wijze en reikt suggesties aan voor verbeteringen; daarvoor hulde. De fracties, Tweede en Eerste Kamer, maar ook Europa, waarmee jullie via de EUCDW een hechte band hebben, doen met jullie opmerkingen hun voordeel. Overigens heb ik het gevoel dat jullie een heel zware insteek hadden bij het concept-verkiezingsprogram, dat ziet er toch goed uit en moet naar jullie tevredenheid zijn. Dames en heren, als lid van de Eerste Kamer zijn de mogelijkheden om beleid te entameren, heel beperkt; wij toetsen immers op rechtsstatelijkheid, uitvoerbaarheid en effectiviteit. Als het echt gaat kriebelen kan er met een motie of met het dreigen met het afwijzen van een wet, nog wel eens een novelle afgedwongen worden. Als voorbeeld de WAS (wet Aanpak Schijnconstructies) die voorjaar 2015 in de Eerste Kamer was aangenomen maar waar toenmalig lid van de Senaat, Gerrit Terpstra, de omissie om ook het minimumloon op

afdoende wijze te regelen via een motie heeft aangekaart. De motie werd aangenomen. September, ik zat er net, kreeg ik een telefoontje van oud collega René van der Linde: 'Ria wie doet nu de WAS in onze fractie?'. Ik in elk geval niet. Wist ik veel waar WAS voor stond. Maar de uitvoering van de WAS werd bijgesteld.

De opmerkingen die ik u ter overweging geef, hebben te maken met Europa, met flexibiliteit en arbeidsmarkt. De wijze waarop de politiek maar ook voor mensen uit de vakbeweging over Europa spreken, zie ik als een onterechte miskening van hetgeen Europa betekent voor vrede, welvaart en welzijn. Laat me beginnen met de actie tegen handelsverdragen als CETA, terwijl dit verdrag toch als voorbeeld gezien mag worden, het bevorderen van handel tussen Canada en de EU, waarbij er ook volop uitvoering is gegeven aan eisen op het terrein van duurzaamheid, veiligheid en sociaal beleid. Ik begrijp dat globalisering angst inboezemt: 'Wat gebeurt er met mij, mijn toekomst, mijn werk, mijn kinderen, mijn omgeving'? Is het dan niet beter om daarover afspraken te maken een fair share voor allen. Op alle terreinen wat betreft de vrijheden, kapitaal, goederen, diensten en personen moeten we van een free naar faire mobility.

Dames en heren, we hebben in Europa het vrij verkeer, die mobiliteit heeft ons veel voordelen gebracht, in tijden waarin het in onze regio's niet goed ging waren we maar wat blij met een ongehinderde handel met het buitenland maar ook met het vrij verkeer van werknemers over de grenzen. Ik stel vast dat veel jonge mensen gemakkelijker studeren in het buitenland (Erasmus) en daartoe aangespoord worden door programma's die stages en het ervaring laten opdoen in het buitenland mogelijk maken. De sociale zekerheid is een zaak is van de lidstaten, aan de Europese wetgever is het om zodanig te coördineren dat mensen die gebruik maken van de mobiliteit niet de dupe worden van het werken over de grens. Dit alles is geregeld in een Europese verordening die nu wordt herzien. Jeroen Lenaers in het EP kan daarover alle informatie verstrekken. Wat ik vaststel, is dat wij vanuit Nederland, en dan zeker ook vanuit de vakbeweging, weinig alert zijn en te weinig inspreken op Europese beleidsvoornemens. We klagen te vaak achteraf. Wat echt frustrerend is dat wanneer de tekortkomingen aan de orde gesteld worden omdat lidstaten steeds weer sociale en/of fiscale regelingen wijzigen. Nooit steken wij de hand in eigen boezem. Heel lang geleden al heb ik voorgesteld om bij elke wijziging van de wetgeving in Nederland, het effect voor grensarbeid te onderzoeken en te rapporteren om zodoende al vooraf te weten wat de consequenties zijn en waar Nederlandse voorstellen aan te passen zijn.

Veel kritiek is er in Nederland op het functioneren van de detachingsrichtlijn. Minister Asscher van Sociale Zaken kondigde in zijn speech die hij hield als kandidaat-lijsttrekker aan dat de onrechtvaardigheid in deze wetgeving aangepakt moet gaan worden. 'Wat heeft de minister in de afgelopen vier jaar gedaan?', zo vraag ik me af.

Het was één van de prioriteiten van het NL voorzitterschap, en er is (mede door uiterst onhandig optreden van Asscher zelf in de Raad) niks van terechtgekomen. De handhavingsrichtlijn biedt veel mogelijkheden tot verbetering van de controle op gedetacheerde werknemers, maar is nog steeds in veel landen niet geïmplementeerd, terwijl de deadline in juni was. Los van de handhavingsrichtlijn zijn er echter een aantal basisproblemen met de richtlijn uit 1996, die nu aangepakt kunnen worden:

De ontvangen landen van gedetacheerde werknemers willen meer regels, de landen die personeel uitzenden willen minder regels. Het lijkt een duivels dilemma maar is dat echt

niet. Wanneer gedetacheerde werknemers betaald worden conform het loon in de sector en de op hen van toepassing zijnde arbeidsvoorwaarden voor hen geldig zijn, wat is dan nog het probleem? Dat staat nu al in de detachingsrichtlijn. De minister van Sociale Zaken kan wel veel praatjes houden, maar als hij niet bereid is om in Nederland de Inspectie die dit moet controleren voldoende ruimte te geven, dan is elke wijziging van de detachingsrichtlijn gedoemd te mislukken omdat er altijd onwilligen zijn die onder de regels uit willen komen en daartoe onbestraft blijven.

De beloning/vergoeding van gedetacheerde werknemers: Nu is het zo dat in veel gevallen slechts het minimumloon uitbetaald wordt aan gedetacheerde werknemers. Dus op een bepaalde werf krijgt het Nederlander een toelage voor vuil, gevaarlijk of onregelmatig werk, terwijl die toelages voor de gedetacheerde niet gelden. Dit terwijl het werk voor een Pool niet minder vuil, minder gevaarlijk, of minder onregelmatig is dan voor een Nederlander. Daar moet dus veel meer het principe van gelijk loon voor gelijk werk op dezelfde plek gelden. Daarnaast moeten we niet de problemen overdrijven. Uit cijfers van de commissie blijkt dat in Nederland 1,2% van de arbeidsmarkt uit gedetacheerden bestaat. Meer dan de helft daarvan komt uit België of Duitsland. Ongeveer 15% uit Polen, 5% uit Roemenië en 4% uit Bulgarije. We zien wel toenemende trends waar het gaat om detacheren. Tussen 2010 en 2014 is het aantal gedetacheerden in Europa met 45% gestegen. 43% van de gedetacheerden zijn werkzaam in de bouwsector. Oh ja, dan is er nog het gegeven dat voor de eerste twee jaar van detachering er geen sociale zekerheidspremies in de lidstaat waar men werkt moet worden afgedragen, maar dat een gedetacheerde Pool in die periode blijft vallen onder de Poolse sociale zekerheid. Ik zou me kunnen voorstellen dat men deze periode korter maakt, 183 dagen, maar wordt de nieuwe regel dan ook nagekomen, daar zit de crux.

Waar we in Nederland in uitblinken, is in de flexibiliteit op de arbeidsmarkt. Flexibiliteit is mooi en lijkt vaak aantrekkelijk maar is meestal bittere noodzaak voor mensen ook heel veel jonge mensen die flexibele en tijdelijke contracten moeten accepteren omdat ze anders niet aan de bak komen. Als ik kijk naar de toelichting bij de begroting van Sociale Zaken zie ik dat het aantal werknemers met een vaste arbeidsrelatie in 2015 5.014 mln. is gedaald ten opzichte van 2013 met 164.000.

Het aantal werknemers met een flexibele arbeidsrelatie is gestegen met 110.000 en ook het aantal zelfstandigen stijgt met 65.000. Ook stel ik vast dat met name in de groep oudere werknemers van 55 tot 65 jaar, er een participatie op de arbeidsmarkt is voor mannen van 71 % en vrouwen 52%. Sinds 1996 is het aandeel zzp'ers in de beroepsbevolking met 60% gestegen en het aandeel van mensen met flexibele contracten met 80%. Voor een samenleving die duurzaam wil zijn, hebben we ook duurzame arbeidsrelaties nodig en moeten we de doorgeschooten flexibilisering keren. Ik voel me thuis bij het statement in ons nieuwe verkiezingsprogramma dat in een eerlijke economie een duurzame relatie tussen werkgever en werknemer een gezamenlijk belang is dat bijdraagt aan de wederzijdse betrokkenheid, loyaliteit en productiviteit.

Dames en heren, waar ik echt grote zorgen over heb, is de deelname van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt. De sociale werkvoorziening in dit kabinet is uitgekleed. Gehandicapten zouden met allerlei instrumenten geholpen moeten worden om een plek in het bedrijfsleven te vinden. Met vreugde stel ik vast dat werkgevers in de markt de

afspraken die ze hierover gemaakt hebben met de overheid nakomen. Waar het echter wringt, is bij de overheid. Wat echt niet kan in een beschaafde samenleving is dat we een categorie mensen laten bestaan die altijd aangewezen zal zijn op een beloning die het niveau van een uitkering niet te boven gaat. Dus een perspectief heeft en wanneer men de pensioengerechtigde leeftijd heeft bereikt, enkel de AOW er voor hen is.

Doekle Terpstra: Dank je wel Ria. Een mooie observatie vanuit het internationale perspectief. En een prikkelende opmerking richting de Basisgroep met als onderliggende toon: 'Jullie moeten tevreden zijn met wat er nu in program staat'. Ik denk dat we nu van Ruth kunnen horen of er voldoende aandacht bestaat voor dit perspectief. Ruth, aan jou het woord.

- Ruth Peetoom: CDA partijvoorzitter.

Beste mensen, goed om hier te zijn, op de 30e verjaardag van de Basisgroep Sociale Zekerheid. En ik begin met een felicitatie: van harte! Daarbij kijk ik natuurlijk naar Louis Flapper, met wie het allemaal begon, en naar Arend Jansen, inmiddels al sinds mensenheugenis de voorzitter. Louis, jij was indertijd initiatiefnemer, vanuit het idee dat bij het denken en de

standpuntbepaling van het CDA over sociale zekerheid de ervaring van mensen die zelf een uitkering hebben of hebben gehad niet kan ontbreken. Je vond daarbij medestanders in Ries Smits en in de toenmalige medewerker van het WI Jan-Peter Balkenende. En Hans Hillen regelde dat jullie in de Tweede Kamer mochten vergaderen, wat heel handig was, alleen al omdat Kamerleden dan gemakkelijk even bij jullie konden aanschuiven. Louis en Arend, in jullie felicitatie ik de hele Basisgroep.

Maar ook het CDA zelf verdient een felicitatie. Wij zijn de enige partij met een overleg van ervaringsdeskundigen op het terrein van de sociale zekerheid, mensen die een uitkering hebben of hebben gehad en mensen die in armoede leven. Mensen die het CDA scherp houden. Ik hoorde net de voorzitter zeggen dat het CDA de Basisgroep wel eens als een last gezien heeft, ik heb dat in de vijfenhalf jaar van mijn voorzitterschap nooit zo ervaren. Het is nodig en goed als er mensen zijn die je er bij houden, die vragen stellen, die je kritisch durven te benaderen. Bij het armoederapport dat twee jaar geleden verscheen hebben we eendrachtig samengewerkt. Ik zou zeggen: de Basisgroep Sociale Zekerheid is geen last maar een zegen!

Sinds 1986, toen de Basisgroep geboren werd, is er veel veranderd. Waar het gaat om de positie van het CDA, maar ook waar het gaat om de sociale zekerheid. In 1986 zat het CDA in de regering, in het hart van de macht. Het was de tijd van de kabinetten Lubbers. Het is altijd oppassen met macht. Macht is geen doel, maar een middel. Als het een doel wordt gaat het fout. *"We run this country"*, zei een van de Kamerleden indertijd; met zo'n houding loopt het maar zo verkeerd af. Maar als middel is regeringsverantwoordelijkheid -dus macht- natuurlijk ook nodig om je idealen waar te kunnen maken. Anno 2016 zitten we in de oppositie. We hebben ons na de klap van 2010 herpakt en hervonden. Waar staan we voor en waar willen we heen? Het Strategisch Beraad van Aart-Jan de Geus heeft daarvoor duidelijk richting aangegeven. Niet alleen over concrete issues zoals de noodzaak van de circulaire economie en het belang van preventie, maar ook over de positionering van het

CDA: in het radicale midden.

Ook in de sociale zekerheid is er sinds 1986 van alles veranderd. De verzorgingsstaat is omgevormd tot een participatiemaatschappij. Daar is op zich natuurlijk niets mis mee: het CDA is altijd een partij van het maatschappelijk initiatief geweest. Probleem is wel dat de coalitie die de participatiemaatschappij in een Troonrede enthousiast omarmde er vervolgens helemaal niets mee deed. Waarschijnlijk vanwege een verschil van mening tussen de coalitiepartners wat dat dan in de praktijk betekende: de VVD gebruikte de term participatiesamenleving om snel verantwoordelijkheid over de schutting te gooien, de PvdA vond dat overdracht van verantwoordelijkheden niet zonder allerlei aanvullende regelgeving kon. Wij vinden dat meer verantwoordelijkheid voor de samenleving niet per se meer of minder overheid betekent - maar wel een andere overheid die mensen in staat stelt om dat wat ze willen doen ook inderdaad te doen. Vertrekpunten voor het CDA blijven daarbij natuurlijk dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen en dat iedereen meedoet. Ook de decentralisatie hangt met die verandering samen. Het CDA is er met Clémence Ross zelf mee begonnen vanuit de gedachte dat je bijvoorbeeld de zorg veel beter kunt regelen op lokaal niveau omdat daar veel beter duidelijk is welke zorg mensen nodig hebben. De menselijke maat is daar beter in beeld. Maar de bezuinigingen die met de overheveling van taken werden geeffectueerd, drukten die achterliggende gedachte helemaal weg. De meeste mensen ervaren de decentralisatie als een ordinaire bezuinigingsoperatie. In 30 jaar is er bij de Basisgroep ook verandering geweest in de onderwerpskeuze. Toen het 20-jarig bestaan van de Basisgroep gevierd werd, was het thema 'Sociaal wanneer?'. Die vraag vat ik vandaag de dag retorisch op: want voor het CDA is het motto 'Sociaal altijd'. Het CDA is sociaal of het is niet. Het hoort bij onze identiteit.

Bij het 30-jarig bestaan is het thema 'De reis in het sociaal domein'. Het doet me deugd dat jullie die vanmiddag willen maken onder leiding van René Peters, de nummer 3 op onze lijst. Hij is wethouder met een sociaal hart en was voorzitter van onze Werkgroep Armoede. Dat we als CDA en Basisgroep goed kunnen samenwerken, bleek wel in die werkgroep en ook uit het feit dat René hier vanmiddag staat.

Hebben het CDA en de Basisgroep dezelfde agenda? Ik heb er de reactie bijgepakt die Leo Boeters in 2010 namens de Basisgroep publiceerde op het rapport van de commissie Frissen, de Evaluatiecommissie van de verkiezingen destijds. Hij formuleerde toen zeven punten waar het CDA mee aan de slag zou moeten, nieuwe sociale kwesties. Ik loop ze kort langs en vergelijk ze met het verkiezingsprogramma dat op het moment in de afdelingen besproken wordt:

1. De werkende armen. Dat is voor het CDA een aangelegen punt. Te veel mensen hebben twee of drie banen om rond te kunnen komen. Vooral Zzp'ers, mensen die dat al dan niet vrijwillig zijn, krijgen onvoldoende inkomen. Het heeft parallellen met de situatie van het einde van de 19e eeuw toen door vanuit de christelijk-sociale beweging ook werd gepleit om goed werk voldoende te betalen - een arbeider is zijn loon waardig. Het staat nu weer op de CDA-agenda.

2. De mensen die zijn afgehaakt. Wie ons programma leest, ziet dat we meer aandacht vragen voor die groep. Bij mij schoot Steenberg in gedachten - het gemeentehuis waar een inspraakavond onmogelijk gemaakt werd door grote schreeuwers. Hulde voor mevrouw Daja Abresch die opkwam voor de opvang van vluchtelingen in haar woonplaats. Maar Trouw portretteerde een paar dagen later ook de vrouw die het gezicht werd van de schreeuwers - Shalana Bosmans. Ze was iemand in wiens leven de pech zich opgestapeld had. Ze werkte in de schuldhulpverlening en zag daar allerlei ontwikkelingen die haar cynisch en sceptisch maakten. Achter een gezicht zit altijd een verhaal. Politici moeten de verschillende groepen niet tegen elkaar uitspelen. Ja, de werkelijkheid is complex, maar juist door de verschillende verhalen serieus te nemen, kan je verbinding scheppen.

3. De Nederlanders die niet betrokken zijn bij kenniseconomie. Niet alleen hoogopgeleiden moeten toekomst hebben in Nederland, zegt ons verkiezingsprogramma, maar ook de anderen: mensen met en lagere of middelbare opleiding. Niet iedereen kan de universiteit of de hogeschool doen. Maar werk en het zelfstandig kunnen voorzien in je onderhoud - dat moet wel weggelegd zijn voor iedereen.

4. Verruwing in de omgangsvormen. We hebben een premier die sinds de Algemene Beschouwingen alom geassocieerd wordt met 'Pleur op!'. Als die in plaats van echte oplossingen te zoeken al blijft steken in geschreeuw, wie staat er dan wel voor een beetje fatsoenlijke omgangsvormen? Fatsoen moet je doen, zei Balkenende al. En waarden en normen worden pas echt zichtbaar in de keuzes die je maakt - is ook de insteek van het verkiezingsprogramma.

5. Ruimte voor vertrouwen en eerlijk delen met elkaar. Vertrouwen is een sleutelvraagstuk in onze samenleving. Je kunt wel proberen alles te regelen, aan alle kanten toezicht organiseren overall sancties op zetten, maar vertrouwen is beter. Dat vraagt overigens wel de kunst van het loslaten. Subsidiariteit, belangrijk principe uit de katholieke-sociale leer en dus ook van het christendemocratisch gedachtengoed, gaat hand in hand met vertrouwen en verantwoordelijkheid. En eerlijk delen? Daar worden mensen beter van en wordt een samenleving ook mooier van. In ons programma benoemen we hoe belangrijk verbinding is, Daaronder valt ook het overbruggen van de kloof tussen lager- en hogeropgeleiden.

6. Integriteit van CDA-politici en bestuurders. Codes zijn er al genoeg in Nederland. Voor het CDA is integriteit een houding. Jezelf een spiegel voorhouden en lastige situaties bespreken in een fractie of in een bestuur is nodig om het eigen functioneren gezond te houden. In ons opleidingsaanbod is aandacht voor integriteit vanzelfsprekend onderdeel van het programma en ons boekje 'Een betrouwbaar politicus' (grondhouding voor

volksvertegenwoordigers en bestuurders namens het CDA) van de Commissie Maij is een veelgebruikt naslagwerk.

7. De verduurzaming van de maatschappij. In het nieuwe verkiezingsprogramma is duurzaamheid op alle thema's uitgangspunt. Natuurlijk waar het gaat om het milieu - de circulaire economie moet vanzelfsprekend worden en onze hele woningvoorraad moet in 2035 energieneutraal zijn. Maar ook arbeidsrelaties moeten verduurzaamd worden - daar zetten we in ons programma dan ook op in.

Mijn conclusie is kijkend naar de agenda van Leo Boeters uit 2010: we zijn op weg; op zijn Gronings: 't kon minder!

30 jaar Basisgroep Sociale Zekerheid. De reis gaat na vandaag verder. Je zou willen dat de Basisgroep overbodig zou worden - dat niemand meer zonder werk zou zitten, arbeidsongeschikt zou zijn of anderszins een uitkering nodig zou hebben. Maar het is reëel om er van uit te gaan dat dat voorlopig nog niet het geval zal zijn. En dan willen we de kennis en de ervaring van mensen blijven inzetten. En ook hun beleving.

Dank je Arend, voor al je inzet voor de Basisgroep als voorzitter. Jij zal het stokje in de komende maanden gaan overdragen - daar gaan we natuurlijk te zijner tijd gepast aandacht aan besteden. Maar de halteplaats van vandaag is de dertigste verjaardag. En vandaag vieren we wat goed is. Nogmaals van harte gefeliciteerd en een mooie dag gewenst!

Doekle Terpstra: Dit is een prachtig mooi compliment van Ruth voor de Basisgroep en het werk wat jullie hebben verricht. Dat verdienen jullie ook. Het lijkt me een prachtige boodschap om te horen: 'jullie zijn geen last maar een zegen voor de partij'. En laten we tegelijkertijd elkaar versterken en gebruiken.

We hebben voor de lunch nog 10 minuten voor een gesprek. We hebben nu anderhalf uur geluisterd naar observaties en waarnemingen. Vanmiddag gaan we breder in gesprek met elkaar, maar ik wil graag 1 thema bij de kop pakken. Het thema van vandaag is 'Reis door het sociaal domein'. We willen dus vooruitkijken. Wat is dat eigenlijk, op reis gaan? Aart Jan heeft een paar uitdagende opmerkingen gemaakt door te zeggen dat we allemaal willen staan voor de zoektocht naar rechtvaardigheid maar om ons heen zien we ondanks de gemiddelde tevredenheid ook dat de ongelijkheid schrikbarend aan het toenemen is. Hoe gaan we ons hiermee verhouden als we dat radicale midden willen zijn? Wat betekent dat voor ons, en voor de Basisgroep, die reis? En hoe verhoudt zich dat tot dat proces van decentralisatie?

- Discussie met de zaal

Daniël Mast: Ik leef van een Wajong uitkering en ik wil meegeven dat de caritas heel belangrijk is. Dat we elkaar steunen met voedsel en kleding. Ik vind dat de caritas verder ontwikkeld moet worden in onze samenleving. Nog meer armoede en ongelijkheid moeten we niet willen.

Doekle Terpstra: Is dat wat er wordt bedoeld met nieuwe initiatieven vanuit EPSIN?

Niels Visser: De initiatieven die genomen worden in diverse Europese landen zijn niet vanuit liefdadigheid maar structureel. Deels komt voort vanuit bedrijven en gemeentelijke overheden. Vanuit hun sociale bewogenheid. En dan is het niet zozeer de diaconie waar we het over hebben; soms wel hoor, maar meestal niet.

Doekle Terpstra: De charitas is dus belangrijk, maar moeten we niet verwarren met nieuwe initiatieven. Moeten ze naast elkaar bestaan? Voedselbanken zouden overbodig moeten zijn, maar blijkbaar is dit een moeilijke situatie gezien de verandering in de sociale zekerheid.

Carla van der Vlist: We hebben gisteren het Armoedeonderzoek gepresenteerd, en de aantallen hulpvragers groeit: van 40.000 in 2012 naar 50.000 nu. De kerken zorgen dus voor de allerarmsten. De kerken moeten dus alert blijven, maar wij pleiten ervoor dat er structureel in ons land iedereen voldoende inkomen moet hebben om levensbehoeften aan te schaffen. Ook moet er een oplossing worden gevonden voor het teveel aan regels en de structurele voorziening. Aandacht voor charitas is dus inderdaad van groot belang, maar dat mag niet betekenen dat ook we ook verliezen wat structureel noodzakelijk is. Daarbij merk ik op dat staatssecretaris Klijnsma zegt dat haar beleid goed doet, maar haar ambtenaren daar heel anders over denken. We hebben nog een hoop te doen in onze participatiesamenleving.

Koos Rabbers: Dan heb ik gelijk een tip voor u: schaf de lokale lasten af, doe wat aan de lage inkomens en eis minder bureaucratie.

Dits Ernsten: Daarom heb ik ook een amendement voor het verkiezingsprogramma ingediend m.b.t. het absolute minimum inkomen.

Doekle Terpstra: We moeten de sociale zekerheid in structurele zin niet uit het oog raken. Wat betekent dat dan om sociale zekerheid niet kwijt te raken?

Renny van Delden: Ik heb in London kennis gemaakt met het project Bromley by Bow Centre (<http://www.bbbc.org.uk>, CT). Het CDA heeft goud in handen. Dit centrum is verbonden aan het bedrijfsleven waar dagelijks 2000 mensen die het niet zien zitten of voor een kopje koffie langskomen. En dat allemaal ook vanuit de kerk.

Louis Flapper: Wat ik zie is dat mensen met de vraag zitten: 'Van wie mag ik solidariteit verwachten?' Een deel vertrouwt erop in Europa goed uit de voeten te kunnen. Een ander deel durft alleen op Nederland te vertrouwen. Hoe breng je dat bij elkaar?

Doekle Terpstra: Aart Jan spreekt over grotere ongelijkheid en hoe betekenisvol we voor elkaar willen zijn. Bedoel jij dit dan ook, Aart Jan?

Aart Jan de Geus: Als je zegt dat de ongelijkheid toeneemt, en de huidige ontwikkelingen begrijpen we niet, betekent dat dus dat je mens voor mekaar moet zijn. En tsja, hoe kun je solidariteit vormgeven in een snel veranderende wereld? Louis zit niet in de politiek maar vertaalt wel wat mensen denken. En dan kom je bij de Barmhartige Samaritaan. Moet je dat verwachten van mensen die er altijd zijn? Laten we naar onze wortels gaan en solidariteit betrachten door nieuwe manieren te vinden in dat radicale midden.

Lita D'Arnault: Ik pleit graag voor meer aandacht voor de oudere doelgroep. Als je oudere bent krijg je AOW en gaat je gezondheid achteruit. Daarbij komen er ook allemaal problemen op je pad. Ik zit bij het CDA seniorenberaad Zuid Holland en Peter Pex is bezig een manifest te schrijven met betrekking tot ouderen met middeninkomens. Heel concreet gaat dit over mensen met een AOW en een klein pensioen, die een stapeling van zorgkosten en hogere huren op zich af zien komen. Deze mensen zitten in de problemen en leven onder de armoedegrens, maar durven niet hun hand op te houden bij welke subsidiegever dan ook omdat ze dat niet gewend zijn: de stille armoede. Ik heb gemerkt dat het CDA er in de afgelopen periode niets aan heeft gedaan en in het huidige vierkiezingsprogram kom je het ouderenstandpunt ook helemaal niet tegen. Ik ben heel bang dat de groep 50Plus, traditioneel toch echt een grote groep kiezers van het CDA, aan het langste eind trekt.

Ruth Peetoom: Laat ik even reageren op deze stevige opmerking. Dat er niet altijd in het verkiezingsprogram ouderen of omheen staat, betekent niet dat het ook om deze doelgroep gaat. Er staan een heleboel bijvoorbeeld over de zorg in, daar doen ook veel ouderen een beroep op. Als je de maatregelen voor ouderen in het program optelt, dan zijn die groter dan ooit. Wij kiezen wel degelijk voor solidariteit als invalshoek, we zijn niet een generatiepartij, want die leeftijden willen wij niet tegen elkaar uitspelen.

Madeline Andringa: Ik wil graag ook nog de positie van de vrouw in armoede benoemen. We moeten ook naar hen meer omkijken. Neem bijvoorbeeld een keer een kind mee naar het strand of de bossen, want de bijstandsmoeder komt daar niet toe. Dat is ook een kerkelijke opdracht. Om nog een voorbeeld te noemen: wij als vrouwelijke organisatie moeten huur betalen om te vergaderen in kerken. Als iemand nog een ruimte voor ons heeft, heel graag.

(Wethouder): Ik wil als wethouder de oproep doen om toch goed te kijken naar hoe lokale politici dagelijks bezig zijn met het sociaal domein. Anderhalf jaar is er hard gewerkt en met alle lokale politici zijn wij nu onze reis aan het vervolgen. Decentraliseren betekent ook loslaten. Dat hoeft niet te leiden tot ongelijkheid, het gaat ook om maatwerk. Die ruimte moet er zijn.

Doekle Terpstra: De kroket wordt koud, we ronden het ochtenddeel af. Vanmiddag om 13:30 uur gaan we door onder aanvoering van René Peters. Overigens vind ik het fantastisch dat wij twee Kamerleden onder ons hebben vandaag die meeluisteren. Ik denk dat als zij baat hebben bij zo'n dag als vandaag. Nu eerst lunchen, tot straks.

Lunch van 12.30 uur - 13.30 uur

Opening middagdeel om 13:30 uur door René Peters, wethouder Oss en nummer 3 op de concept-CDA kandidatenlijst Tweede Kamer verkiezingen 2017

Beste mensen, goedemiddag. Ik ben René Peters en ga u door dit tweede deel van het programma loodsen. Ik heb zelf meegeschreven aan het Armoede-boekje, dat een wegwijzer in het bestuurlijke orgaan is hoe om te gaan met de sociale zekerheid. Vanmiddag gaan we in gesprek met de panelleden waarbij ook de zaal wordt betrokken. Van rechts naar links stel ik aan u voor:

- **Arend Jansen: Voorzitter CDA Basisgroep Sociale Zekerheid**
- **Marcel Warnaar: Senior wetenschappelijk medewerker Nibud (Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting)**
- **Bastiaan van Perlo: Belangenbehartiger bij de Woonbond**
- **Jos van Ginneken: CDA-raadslid gemeente Terneuzen**
- **Pieter Heerma: CDA Tweede Kamerlid**
- **Carla van der Vlist: Teamleider binnenlands diaconaat Kerk in Actie**

Ik wil graag van alle panelleden drie dingen weten: dit zie ik gebeuren, dit vind ik ervan en dit kan ik eraan doen. Dan mag de zaal hierop reageren. Maar eerst wil ik twee mensen het woord geven, waarvan de eerste nu gaat spreken.

Harry Kiwitz uit Tilburg: Goedemiddag allemaal, ik ben Harry Kiwitz uit Tilburg en actief bij de Voedselbank. In 2013 heb ik premier Rutte de Quiet 500 cadeau gegeven, dat is een tijdschrift over armoede. Daar hebben we zoveel goede reacties op gehad, dat we nu weer een nieuwe editie hebben gemaakt. Die is zojuist uitgekomen. Het blad schuurt letterlijk, want de voorkant is gemaakt van schuurpapier. Dit alles om zo lawaai te maken voor armoede. Ik heb in 2013 ook nog een exemplaar aan Ruth Peetoom mogen geven, tijdens het CDA-congres in Leeuwarden. Ik hoor dat zij er vaak nog uit citeert. Ik wil u graag aandacht vragen voor dit blad, en dat doe ik door er 1 cadeau te geven aan Ruth. Daar wil ik graag 1 opmerking aan toevoegen: Mijn eigen ervaring als algemeen directeur werkvoorziening is dat niet elke aardbei naar de veiling gaat. Wat wil ik daarmee zeggen: niet iedereen is in staat om zelfredzaam te zijn. Ik pleit voor een meer verbonden samenleving, waar we zorgen voor elkaar, verbinding maken zonder over structurele maatregelen te praten. Die verbonden samenleving kan antwoord geven aan de onderwerpen van vandaag. U kunt het blad straks

kopen voor 10 euro bij mij, maar wil er graag nu 1 overhandigen aan Ruth. Hierbij. (applaus).
Ruth Peetoom: Ik had in de krant gelezen dat hij er inderdaad weer was. Ik wist niet dat ik hem zou krijgen. Dit is heel belangrijk omdat er zo aandacht wordt gegeven aan armoede door middel van verhalen uit de praktijk met foto's die gezicht geven aan het armoedeprobleem in onze rijke samenleving. Hartelijk dank voor dit exemplaar.

René Peters: Heel mooi om armoede zo letterlijk een gezicht te geven. Als wethouder in Oss krijgen wij meermaals ambtenaren uit Den Haag over de vloer en ik ben nog steeds verbaasd hoe weinig informatie er vanuit het land door druppelt naar de kern in Den Haag. Dat is echt bijzonder. Je vraagt je af hoe dat kan, als iemand van het gymnasium door naar de universiteit gaat en dan gaat werken in Den Haag zonder iemand hand te hebben gegeven, en ze weten niet voor wie ze beleid maken.

Als ze bij ons in de gemeente trainee worden, dan doen we een 'rondje Oss': dan gaan ze onder andere naar de Voedselbank en overnachten ze bij de maatschappelijke opvang. Daar ervaar je hoe het is en waarvoor je het doet.

Overigens vind u allemaal een papier op uw stoel, maar Nico van Jaarsveld nog even een toelichting op wil geven.

Nico van Jaarsveld: Er is een raadslid uit Noordwijk, Lenie Zoetendaal, die hier had willen zijn maar zij kon helaas niet komen. Ik heb met haar afgesproken om e.e.a. bij u onder de aandacht te brengen. Het gaat over mensen in nood en hoe wij in Nederland met spoedzoekers omgaan. Mona Keijzer heeft hier inmiddels al vragen over gesteld aan de staatssecretaris.

René Peters: Dan gaan we nu naar het gesprek met ons panel. Arend, ik ken jou natuurlijk doordat we samen aan het Armoede-boekje hebben geschreven. Kan jij de zaal vertellen wat jij momenteel ziet qua sociale zekerheid, wat je hiervan vindt en wat je eraan doet?

Arend Jansen: Wat zie ik is dat we in een maatschappij leven waar aan de ene kant we geen zorgen hoeven te maken hoe mensen moeten leven. We staan voor een huis van 350.000 euro in de rij en 's nachts overnachten we overal waar we maar willen. Maar aan de andere kant zie ik dat we niet meer weten hoe we onze maatschappij moeten richten. Dan heb ik het bijvoorbeeld over kinderen die voorzieningen nodig hebben voor hun school. Wat mij irriteert, is dat er nog steeds mensen zijn die zeggen dat het de eigen schuld is van die mensen in nood. Ik heb van Louis Flapper ooit geleerd wat het verschil is tussen katholiek en protestants denken: de katholieken geven hulp vanuit hun gemeenschap, die hebben een pro-sociaal beleid. De protestanten zijn niet zo. Die denken: eigen schuld als je het niet redt, jammer dan. Die mensen worden aan hun lot overgelaten. Wat doe je dan aan stille armoede? Dat is een heel moeilijk punt. Er zijn veel mensen namelijk die recht hebben op voorzieningen maar niet weten waar ze heen moeten of hoe het werkt. En mensen schamen zich ervoor om naar de sociale dienst te gaan. Wat ik eraan doe: ik probeer lastige regels op te heffen. Het informele circuit kan namelijk soms net zo belangrijk zijn.

René Peters: Ik ben blij dat ik katholiek ben, als ik het zo hoor. Als ik je zo hoor gaat het bij jou over de benadering van mensen, en ook over mensen die soms die hulp wel kunnen krijgen maar ze die niet vinden. Dat is een klein stapje naar het armoedeonderzoek dat gisteren is gepresenteerd. Dat gaat erover dat er steeds meer mensen in hun nood richting kerk trekken om hulp te krijgen, toch Carla?

Carla van der Vlist: Zeker, en ik denk dat hier veel ervaring in de zaal zit. We benoemen hier waar de angel zit en dus het probleem. Maar inderdaad, gisteren hebben we het armoedeonderzoek gepresenteerd. We doen het al sinds 2002 en je kunt zien dat er mensen aan de onderkant zitten. De kerk doet wat het moet doen, voor de allerarmsten. Sinds 2012 is het aantal hulpvragers gestegen van 40.000 naar 50.000 nu. En dat terwijl de kerken

krimpen, maar er wel meer vrijwilligers zijn ergens in de buurt die zich bekommeren om hun naasten. Dat is wel een positief punt. Wat belangrijk is, is dat de meest kwetsbare groep de 1-oudergezin is, vooral die met tieners voor wie het leven te duur is en waarvoor onvoldoende lonend werk te krijgen is. De tweede grote groep mensen is die zonder betaald werk; dus alleenstaanden boven de 55 jaar, zonder partner die ook verdient, en zelf ook niet makkelijk aan werk komt. Wat wij hiervan vinden: het beleid van afgelopen jaren, sinds 2008, is niet voldoende geweest voor de kwetsbare groepen. Waarom komen ze om hulp vragen? Voornamelijk bureaucratie; de regels belemmeren – er zijn wel 70 regelingen. Een wethouder in Utrecht heeft eens laten uitrekenen door het Nibud hoe het zat in zijn stad: het betrof 18.000 huishoudens met een laag inkomen en bijstandsniveau. Maakten ze gebruik van al die regelingen? Ja, en dan nog kwamen ze per huishouden 300 euro te kort. Langdurig, laag inkomen is de fuik. Wij kijken daarom ook richting politiek en vragen hen te kijken naar het beleid voor komende jaren. Zij kunnen wat aan die regelgeving te doen. Klijnsma probeert het te verzachten, maar het gaat ons te langzaam in de Tweede Kamer.

René Peters: Wie wil hierop reageren?

Sjoerd Hania: Wij van Next Level Democracy willen oproepen alles te stoppen wat de kerken doen. Staak alle activiteiten, om een punt te maken. Het is van de zotte dat we meer Voedselbanken dan McDonaldsen hebben. En zo duidelijk te maken dat dit beleid een slecht beleid is. Ik vraag mij ook af of wij Voedselbanken moeten hebben.

Carla van der Vlist: Ik denk het wel. We moeten ze opvangen en zo de bel laten rinkelen naar buiten toe.

Willem Waterreus: Volgens mij is het onze Christelijke opdracht om de armen altijd te helpen. Ik ben in Alphen aan den Rijn betrokken bij een project waar vrijwilligers mensen met problemen helpen. Niet met materiele dingen, maar met hun begroting. En we hebben een lijntje naar de schuldhulpverlening. Als je dingen rationeel aanpakt, dan kan heel veel gebeuren. Dat is juist de taak van de kerk; ik voorspel juist groei voor de kerk voor de toekomst als we dit blijven doen.

Hillie van der Streek: Namens de Raad van Kerken zou ik graag meer willen weten over het genderaspect: u noemde zojuist de 1-oudergezinnen met tieners. We kennen genoeg vrouwen waarvan de man wegloupt. Kunt u daar meer over zeggen?

Carla van der Vlist: Dat kan ik niet echt verklaren. Het is bij ons vooral bekend dat de vrouwen zelf niet gewerkt hebben, die met jongere kinderen thuis zitten. Je hebt ook een groep die gewoon werkt, maar niet voldoende verdient om het huishouden draaiende te houden. Schuldhulpmaatje werkt ook aan die verbinding.

René Peters: Ik ben zelf penningmeester van de kerk, en voordat mensen hulp krijgen van de kerk is er altijd een gemeentelijk vangnet. Maar er zijn ook mensen die zich schamen om naar de sociale dienst te gaan.

Ko Scheele: Ik ben in 1986 raadslid in Voorburg geweest en nu wethouder in Ommen en ik zie in deze discussie een golfbeweging. Ik zie nu in dit gesprek weer dat het inkomen genoemd wordt. Terecht, want we moeten het inkomensaspect niet vergeten. Om een voorbeeld te geven: onlangs sprak ik mantelzorgers over het extra geld wat we aan ondersteuning kunnen geven. Stond er een vrouw op en die zei: 'Leuk dat eten, maar die 100 euro kan ik heel goed gebruiken.' Een mantelzorgcompliment, dus. Er is inderdaad een inkomensprobleem. Nog een ander ding: ondanks alle belemmeringen die er landelijk zijn, ben ik helemaal klaar met het rijk. Er zijn zo veel belemmeringen waar ik als wethouder mee te maken krijg, terwijl ik mensen in hun kracht wil zetten. Ik wil mensen een premie geven zodat ze kunnen werken, maar ik mag het niet. Ik zou die regels graag met wortel en tak willen uitroeien.

Daniël Mast: we moeten ook de doelgroep chronisch zieken niet vergeten. Gerechtigheid is omzien naar de samenleving.

Pieter Heerma: Ik wil graag nog even reageren op de uitspraak dat alles vanuit Den Haag ellende is. Als ik heel eerlijk ben, word je als Kamerlid ook geconfronteerd met ellende die je zelf veroorzaakt hebt. De wethouder uit Ommen heeft een punt. Wat wij bedenken in Den Haag leidt soms tot meer problemen. Dan steek ik hand in eigen boezem; de Fraudewet bijvoorbeeld, is een dramatische wet. In 2012 hebben we werkbezoeken in gemeenten afgelegd, waardoor we de indruk kregen dat ervoor moesten zijn. Maar daarna kregen wij vrij snel signalen dat het niet goed was. Daar hebben we twee jaar lang discussie over gehad in de Kamer. Den Haag is geen uniformdenkend wezen. De VVD dacht zelfs dat ik ineens voor fraude was. Fraudewet hadden we dus verkeerd ingeschat, dus hebben we onszelf teruggefloten dat de wet moest worden gewijzigd of delen nietig verklaard moesten worden. Dus ja, er gaat vele mis in Den Haag, waarvan ikzelf de Fraudewet de meest

beschamende vind. Die omschakeling naar de huidige wet duurde ook best lang, maar hij is hersteld.

Wat ik zie: ik vind dat het armoedebeleid lokaal ook voldoende op de agenda moet staan, en dat gebeurt nu niet. Ook niet lokaal bij het CDA. We hebben een Armoede-boekje als handreiking en ik verwijs altijd naar het Twitter account van Jos van Ginneken. Het Armoede-boekje is géén zweverig stuk over armoede. Het zijn heel concrete tips aan raadsleden wat zij kunnen doen om het geld naar armoede in hun gemeente te verzorgen. Zorg ook dat dit zijn weerslag vindt in je lokale verkiezingsprogramma en in je beleid. Er kan lokaal gezien echt meer gedaan worden.

René Peters: Ik kan dat als wethouder in Oss beamen: het kost in onze gemeente veel energie om het geld kwijt te kunnen Zijn er nog meer reacties?

Louis Flapper: Het is goed dat iedereen zijn best doet. Maar het gewone niveau van een bijstandsuitkering is te laag om rond te komen. Dat is een landelijke zaak. Daarop is nog geen reactie gekomen.

Wethouder: Ik zou, uit mijn ervaring als wethouder, het ook zo fijn vinden om ook weleens rust vanuit Den Haag te krijgen. Zo kunnen we uitgaan van de creativiteit van burgers en die optimaal benutten om uit hun eigen sores te komen.

Pieter Heerma: dat laatste punt deel ik in algemene zin. Ik krijg meer mail van mensen die last hebben van regels, dan mails met 'jullie hebben nog geen regel bedacht hier of hiervoor'. Maar er zijn nu twee wethouders hier die er wat van zeggen: de verhouding rijk-gemeente vind ik een lastige verhouding. Vanuit de WMO gezien is het een interessant punt: voor de gemeente is het handig gezien de verpleegtehuizen. Maar eigenlijk moet je er ook denken hoe we dit grotere sociale vraagstuk gaan oplossen. Het is handelen tegen je eigen begrotingsbelang. De gemeente is ook verantwoordelijk om de moraliteit centraal te laten staan. Over het niveau van de bijstand wil ik nog opmerken dat het werkelijke probleem niet het geld is; het is groter. Afgelopen jaren is er een verschuiving gekomen op het gebied van arbeidsinkomen versus kapitaal. Dat komt door onze flexibele arbeidsmarkt. Het loont om minder loon uit te geven en zzp'ers in te huren. Dat is pervers. De arbeidsmarkt is het echte probleem. En zzp'ers die werken onder het arbeidsniveau. We moeten ervoor zorgen dat het arbeidsinkomen weer goed staat.

Ruud Hovel: het is een gigantisch probleem: er is armoede terwijl het ook goed gaat met de economie. En toch rijzen de Voedselbanken de pan uit. Wat doet het CDA nu? Als oppositie? Hoe gaat het CDA daarmee om?

Pieter Heerma: 'Ik zie te weinig van het CDA', zegt u. We hebben momenteel 13 zetels en werken heel hard. Ik weet wanneer ik in het journaal zit, u zie dat niet altijd. Over het armoedevraagstuk: ik denk dat we best wat bereikt hebben, kijk naar het voorbeeld wat ik zojuist noemde van de Fraudewet. Ik vind dat we af moeten van het veroordelen van Voedselbanken. Wouter Bos heeft hier iets heel fouts over geroepen ooit: dat ze het land uit moeten. Voedselbanken hebben heel erg te maken met naastenliefde. Daar worden mensen effectiever geholpen dan bij gemeentes soms. Het gaat erom naastenliefde en zorg te hebben voor elkaar.

Ko Scheele: Er zijn ook voedselbanken in Ommen en ik schaam mij dat er zoiets is in welvarend Nederland.

Reactie uit de zaal: Hoe ontstaat armoede? Niet alleen door te weinig geld, maar ook door te veel lasten. Als 385 euro het eigen risico blijft, plus een hogere eigen bijdrage, dan ga je wel naar de knoppen.

Jos van Ginneken: Lokaal kun je hoop doen: als er geen Voedselbank in Terneuzen was geweest had ik hier niet gezeten. Ik heb daar mijn maatschappelijke stage daar gedaan. Die ervaring heeft mij ertoe gezet om de politiek in te gaan. Daar vroeg een meisje mij : 'Mag ik een appel, meneer?' Ik zie een hele hoop. Zo kreeg ik laatst een verhaal van een mevrouw dat de gemeente via Facebook had gezien dat ze een vriend had, en dus haar uitkering was stopgezet. In zo'n Nederland wil ik niet leven. We moeten als kerk, als vrijwilligers en als gemeente samenwerken. Kinderen mogen niet met honger in de klas te zitten; dat probeer ik als raadslid te bewerkstelligen.

Renny van Delden: Amsterdam heeft een armoedebeleid van 96 miljoen euro (aangepast, red.). De ruimte die wij als bewoners krijgen om daar inspraak te hebben, of om hen te benaderen of ideeën aan te dragen; dat is geweldig. Ik heb het idee dat het binnen de G4 wel loopt, binnen 32 afgeleide gemeenten loopt het ook wel. Je moet creatief zijn en je ervoor inzetten. Ik wil graag een pleidooi houden om af te kijken bij je buurman, dat deden we vroeger in de klas immers ook, en te leren van anderen. Gebruik die kerk als een olievlek; laagdrempelig, altijd welkom en zet de koffie klaar.

René Peters: Jos, hoe ga jij je missiewerk voortzetten?

Jos van Ginneken: Ik denk dat ik actief onze missie kan verspreiden met alle mensen hier. Het allerbelangrijkste als CDA zijnde is dat wij deze Basisgroep hebben die actief is. Daarnaast ga ik zitten en luisteren, want ik heb het gevoel dat niet veel gemeenten erg bezig zijn met armoedebeleid. Het is soms niet zichtbaar en onduidelijk wat er speelt. Ga vooral ook zelf met al jullie ideeën naar de lokale fractie en sla ze om de oren dat ze er wat mee moeten doen.

Wenny van der Hee: In de Drechtsteden zijn wij ook bezig met het armoedebeleid. De wet- en regelgeving is redelijk, maar ik zou graag nog meer vereenvoudiging van de regels zien. Het zou mooi zijn als er een campagne komt om het taboe van armoede te verkleinen. Heel hard aan de weg timmeren, levert dingen op.

Jos van Ginneken: Wij worden als raad goed op de hoogte gehouden binnen onze gemeente, maar je moet wel aan tafel blijven zitten om te horen wat er speelt.

Niels Visser: Voor mensen met een laag inkomen is er een tekort aan sociale huurwoningen. Ik vraag me af of daar in gemeenteraden voldoende aandacht voor is.

Jos van Ginneken: Je hebt als raad 'n middel en dat is de prestatieafspraken met woningcorporaties.

Carla van der Vlist: Het gaat er ook om wie er bij die mensen thuis komt: dat zijn de thuiszorgers en mensen uit de kerk. Hen zou geleerd moeten worden om door te vragen. Dat is belangrijk. Gemeenten verlenen subsidies waar netwerken royaal aan de slag mee kunnen, zoals Schuldhulpmaatje.

Marcel Warnaar: De bijstand is niet voldoende, lijkt mij. We hebben het enorm ingewikkeld gemaakt. Met betrekking tot tienerkinderen: dat bedrag is veel te weinig ten opzicht van wat ze kosten. Maar ik wil het graag over stress hebben. De stress die je hebt als je in financiële problemen komt. Dat doet hele rare dingen met mensen. Stress en gezondheid hebben een heel duidelijk verband. Dat verband versterkt elkaar. Door stress word je nog zieker. Het is dus goed als de hulpverlener ook een link maakt met financiële problemen, zou fijn zijn als dat wordt opgemerkt. Dat doet ook iets voor je mentale gezondheid. Ons rationeel denkend brein denkt goed na over dingen, maar dat kost energie en tijd. Ons reptielenbrein reageert snel, op prikkels. Dat werkt goed. Stress zet dat menselijke brein uit. 'Hoe haal ik het einde van de dag met mijn weinige geld?' Dat is een overlevingsdrang die er in zit. Door stress kun

je niet goed nadenken over die dingen. In financiële problemen ga je hele rare dingen doen waarvan buitenstaanders denken: 'Waarom doet hij of zij dat? Zoals heel veel mensen met lagere inkomens aan loterijen meedoen. Wij pleiten ervoor om die stress weg te halen. Je kunt dat weghalen met minder regels, en met onder andere Schuldhulpmaatje.

Reactie uit de zaal: Er wordt steeds meer verantwoordelijkheid bij de burger neergelegd. Nu moeten we steeds meer kiezen en zelf aan het stuur zitten. Maar waar zijn de rijlessen van die auto? Waar is die Wegenwacht? Waar is de RDW? Dat moet toch geregeld worden? Nu gaan we in auto's zitten zonder dashboard. Ik zou dan graag zo'n Tom Tom willen die mij zegt dat je dit kunt bereiken en ook hoe ik dat moet doen.

Nico van Jaarsveld: Het interesseert mij, die stress. En ook die auto. Ik ben door de rechtbank benoemd tot mentor van iemand uit Zoetermeer. Die probeert al 7 jaar zijn leven op de rails te krijgen. Dat heeft tot nu toe nog niet geholpen. Wat gebeurt er? De gemeente Zoetermeer probeert hem achter het stuur te krijgen, terwijl zijzelf op de achterbank zit, het slot dichtduwt en het touw om de nek van de bestuurder stevig aantrekt! Dat is spookburgerschap. Dat is ook stress. Daar ligt volgens mij komende jaren de uitdaging; om de leefwereld en de systeemwereld aan het licht te krijgen. We moeten leren hoe het niet moet en onze schouders er onder zetten hoe het wél moet.

René Peters: Dat is een deel van de oplossing: het is soms goedkoper om schulden te saneren dan te blijven handhaven.

Reactie uit de zaal: Het huidige kabinet heeft de snelheid naar 130 verhoogd. Terwijl er ook mensen zijn die 160 rijden; dat zijn de nieuwe rijken zoals de start ups. Daarnaast zijn er mensen die 140 rijden en zichzelf wel bedruipen in deze wereld. Dan gaat een groep 90 op de snelweg; dat zijn de huidige vakbonden want die kunnen het niet meer volhouden omdat ze van de vorige eeuw zijn. En helaas zijn er instituten van 5 kilometer per uur. Het verschil in de

reis is dat het ontzettend gevaarlijk is op die snelweg, omdat de een 5 kilometer gaat, en de ander 160.

Dits Ernten: Vergeet dat niet dat die reis voor sommigen wordt bemoeilijkt omdat ze geen computer hebben, zoals de ouderen. Die zitten niet op die digitale snelweg.

Marcel Warnaar: Er zijn inderdaad mensen die nog niet op de digitale snelweg zitten. Maar die ontwikkeling gaat heel snel. Dat komt omdat de banken ook mensen het internet op jagen. Je kunt je afvragen of je dit aan banken wilt overlaten of ook aan de overheid, omdat je dan al die data aan elkaar kan knopen.

Pieter Heerma: Wat wij te veel hebben bewerkstelligt, is dat digitaliseren een bezuinigingsmaatregel is geweest. Geen balie meer, maar een computerscherm. Dat is een groter probleem, dat je geen hulp meer kan krijgen. Eerst schaam je je dat je schulden hebt en dan dat je je weg niet kan vinden.

Giwei Nie: Signaleert financiële problemen als je bij je huidige inkomen de eerder toegekende toeslagen moet terugbetalen.

Bastiaan van Perlo: we zien 2 dingen in de huursector: de betaalbaarheid van huurwoningen staat ernstig onder druk. Er wordt meer beroep gedaan op de huurtoeslag. Er ontstaat nu de neiging dat het geen inclusieve huursector is, maar steeds meer een sociale voorziening wordt. Dus betaalbare woningen voor mensen met lage inkomens. Wij vrezen dat dit een sterk stigmatiserend effect krijgt. Hou wel de huurtoeslag in leven, zeggen wij als Woonbond. Want als hij goed wordt toegepast dan kun je een inkomenstoeslag geven aan de groep die het nodig heeft en dan hou je huursector overeind. Maar trek geen rare grenzen.

Amber Bindels: Ik wil wat opmerken over de manier van hulp vragen. Ik zit in een rolstoel en ik gebruik zorg. Mijn zorg is gefragmenteerd, ik ben elke week gemiddeld 1,5 dag per week bezig om uit te zoeken waar ik voor welk ding moet zijn. Dat geldt niet alleen voor zorg, maar ook voor meer onderwerpen die hier voorbij komen. Als je het probleem zou kunnen uitleggen dan kom je er nog wel uit. Maar de menselijke maat is weg als er niet wordt geluisterd.

Carla van der Vlist: De ChristenUnie pleit ook voor weer een balie met iemand erachter. Het geeft in ieder geval aan dat er een groep is die hier behoefte aan heeft.

Bastiaan van Perlo: Wij zien dat de huursector een sociale voorziening neigt te worden. Dat wordt geprikkeld door onder andere het idee om mensen naar de koopsector te drukken. Volgens mij moet je dat niet doen. Je moet het een toegankelijke sector houden en betaalbaar voor iedereen. Maar dus geen sociale voorziening. Menging in de wijk is ook belangrijk voor de sociale cohesie in een stad. We moeten ervoor waken dat een stad als geheel steeds meer in blokjes uiteenvalt. Dat beeld zien we in het buitenland, zoals Parijs en Londen. Daar is een vrij kleine sociale sector gecreëerd. Armoede is overigens niet alleen het laagste inkomen, maar ook die laag die net over de huurtoeslag zit. Ben je net van je bruto-armoede verlost, dan zit je in de netto-armoede. Wij zeggen dus: hou de huur passend bij de woning en niet op het inkomen. Een brede huursector graag, maar ook prijs-kwaliteit als norm en niet inkomensafhankelijk.

Leo Boeters: Het CDA had vroeger het idee inkomen bepalend te laten zijn aan huur te betalen. Toen ging het om 20 procent of 30 procent. Waar is dat idee gebleven?

Bastiaan van Perlo: Een belangrijke motor voor armoede is de mensen die met een laag inkomen in een veel te dure woning wonen. Daar kun je wat aan doen, dat lijkt ons ook heel logisch. Hoe voorkom je dat deze mensen een te hoge huur krijgen? De goedkope scheefhuur, dat probleem, is dalende en gaat hard achteruit. Dus dat mensen met een hoog inkomen te weinig huur betalen.

Niels Visser: Mensen met een laag inkomen komen vaak in achterstandswijken of slechtere woningen terecht. Rijk en arm worden apart gezet.

Ko Scheele: Het aantal betaalbare huurwoningen is erg laag. Ook naar de woningcorporaties toe: dit is een opgave.

Reactie vanuit de zaal: Ik ben wijkverpleegkundige en raadslid in zuidwest Friesland. Mijn ervaring is dat we juist dichterbij de mens zijn gekomen en dat is juist een pluspunt voor onze inwoners. Toen het landelijk was geregeld, was dat anders. Nu staan we soms al binnen twee uur op de stoep bij iemand voor een huisbezoek. Dat is niet overal zo, maar we hebben het als gemeenten nu wel in handen.

Lambert van Nistelrooij: Ik heb een vraag aan het panel: veel mensen zitten in verkeerde huurwoningen. Die maximale inkomensgrens, heeft dat geholpen?

Bastiaan van Perlo: Het invoeren van een maximale inkomensgrens heeft wel geholpen. De goedkope scheefhuur, zoals ik net noemde, is dalende.

Marcel Warnaar: Wij pleiten ervoor om die grens aan te passen op gezinssituaties. Want 34.000 euro is voor een alleenstaande te veel, maar voor een gezin wellicht te weinig.

Mariska Doornekamp: Als je 18 jaar bent en je op jezelf wilt wonen, is het dan normaal dat je dan 6 tot 10 jaar moet wachten op een fatsoenlijke huurwoning?

Bastiaan van Perlo: Er moet meer gebouwd worden, inderdaad.

René Peters: Mensen, wat gaan we nu de komende 30 jaar doen? Laten we het panel even langsgaan.

Arend Jansen: Voor de Basisgroep is het belangrijk om het systeem te proberen doorgronden en alle belemmeringen op te sporen om armoede te bestrijden. Het systeem is bepalend, maar niet bepaald de oplossing. De regels zijn heiliger dan dat je de mensen wilt helpen. Dat is voor de toekomst een grote opdracht voor de Basisgroep.

Nico van Jaarsveld: We moeten dit zelf zichtbaar maken door scherper vanaf de zijkant te roepen wat er fout gaat. Je moet het probleem eerst vlijmscherp hebben, dus eerst ondergaan, en dan vanuit het bredere vraagstuk ons eigen huiswerk doen en dan met elkaar oplossingen zoeken. Ervaring die er is dus bundelen en breed en in grote lijnen communiceren.

Marcel Warnaar: Jullie denken out-of-the-box, juist dat zou ik als jullie was bij de politiek en de professionals overbrengen. Jullie zien de oplossingen. Dat potentieel mag je gebruiken.

Bastiaan van Perlo: Het is goed als je de aandacht verlegt van het duur naar het goedkoop scheef wonen. Die kun je ook lokaal uitdenken.

Jos van Ginneken: Ik hoop dat de zestigste jubileum van de Basisgroep overbodig blijkt te zijn, maar anders ben ik er gewoon weer. Belangrijkste advies aan de Basisgroep is om nog concreter tips aan te reiken naar lokale politici die daarmee het verschil kunnen maken. Dat zijn de grootste kansen denk ik, en daar help ik jullie graag mee.

Sjoerd Hania: Met Next Level Democracy kun je ook al kijken wat er momenteel gebeurt. Niet op politiek niveau. Maar ga eerst kijken wat er is en daar kunnen de meest mooie verrassingen uitkomen.

Jos van Ginneken: Als je alleen maar wil afgeven op politici, dan doe ik daar niet aan mee. Ik wil graag oplossingen bedenken, maar niet afgeven op anderen.

Pieter Heerma: Ik zou graag ook willen toezeggen dat ik erbij ben over 30 jaar. Volgens mij zijn er voor de komende jaren 2 dingen heel belangrijk: zet het armoedebeleid op het netvlies bij alle gemeenteraden en zorg dat er aan de slag mee wordt gegaan bij de CDA-fracties. Van inspiratie naar transpiratie. En ik wil verder ondersteuning geven aan

voorbeelden zoals door Nico genoemd in Zoetermeer. Ik vind het zichtbaar maken van problemen, en die laten zien aan politici, al een moeilijke opdracht. Een organisatie die dat goed doet, is de FNV. Het is heel goed om ook politici een probleem te laten zien.

Verzamel dus ook verhalen en breng die naar gemeenteraden en Den Haag.

Reactie vanuit de zaal: Ik heb nog van 1 groep weinig gehoord: de nette armoede. Dus de mensen met de dahlia's in de tuin. Wellicht dat de Basisgroep ook hiernaar kan kijken.

Madeline Andringa: Ik heb het CDA een poosje geleden een mail geschreven maar ik kreeg een standaard reply. Vervolgens kreeg ik geen antwoord.

Pieter Heerma: Ik zal u zeggen: soms is het niet te doen om alle mails door te nemen die je als Kamerlid krijgt. Als er echt een misstand is, dan kunt u altijd bellen en zeggen dat je in de Basisgroep zit.

Carla van der Vlist: We hebben de discussie over de Voedselbanken gehad: ik denk dat het goede daden van compassie zijn, maar dat er een blijvend vangnet moet zijn. Denk daar eens over na. Ik moet nu helaas gaan.

Nico van Jaarsveld: Voordat u dat doet, willen wij graag iedereen die deze dag vandaag heeft mogelijk gemaakt, bedanken met een aardigheidje. (reikt cadeaus uit aan panelleden)

Afsluiting en samenvatting door de gespreksleider René Peters

René Peters: Als ik de gehele discussie vanmiddag moet samenvatten, dan kom ik uit op deze tip voor de Basisgroep: blijf ons irritant achtervolgen. Als je te lief bent, dan gebeurt er niks. Hou het lijntje kort en namens de organisatie een klein applausje voor Nico van Jaarsveld. Wel thuis en tot zo bij de borrel.

15:30 uur De bijeenkomst wordt beëindigd met een informeel samenzijn.

CDA ***BSZ***